

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	перший бакалаврський
Кафедра	Реставрації та експертизи творів мистецтва	Рік навчання	2
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	Обов'язкова
Спеціальність	023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	Семестри	3

Експертиза творів мистецтва

Семестр 3 (осінь 2025 рік)

2 вересня — 15 грудня

Викладач	Жернокльов Костянтин Владиславович, к.х.н, доцент
E-mail	zhernokluov@ukr.net
Заняття	За розкладом занять, on-line конференція Zoom Telegram група «ETM PETM-24»

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є листування електронною поштою або визначеним викладачем і погодженим із студентами месенджером. У визначеному месенджері створюється відповідна група, учасники групи мають бути представлені своїм ім'ям та прізвищем. Умови листування: 1) в *темі* електронного листа слід зазначити назву дисципліни (скорочено — PETM); 2) в тексті листа студент вказує своє ім'я та прізвище 3) прикріплені файли повинні мати ім'я, що узгоджується із їх змістом та подаватись у заздалегідь узгоджених форматах наприклад текстові у *форматах txt, doc, docx, ogf, odt, ілюстрації — jpeg, pdf*. Консультації відбуваються у визначеному месенджері або через поштову скриньку викладача.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовою вивчення дисципліни є опанування курсу хімії, фізики загальноосвітньої школи.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Можливість виходу до мережі Інтернет, комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет тощо. Програмне забезпечення: «Google class», «Zoom», «Telegram».

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Вивчення дисципліни спрямоване на формування уявлень про механізми деструкції речовин і матеріалів, які використовують для створення творів мистецтва особливості технології проведення захисних, консерваційних і реставраційних робіт.

За результатами вивчення курсу «Експертиза творів мистецтва» студент повинен знати:

- властивості основних матеріалів, які використовуються для проведення реставраційних робіт;
- особливості проведення реставраційних робіт творів мистецтва з різних матеріалів;
- можливості та перелік методів техніко-технологічних досліджень, що формують уявлення про стан та атрибуцію творів мистецтва;
- механізми руйнування творів мистецтва, методи їх визначення та боротьби із ними.

уміти:

- здійснювати дослідження творів мистецтва з використанням сучасних методик та приладів;
- проводити оцінювання та використовувати результати техніко-технологічних та спеціальних досліджень за результатами яких розробляти план реставраційних заходів та формувати висновки для мистецтвознавчих експертиз творів мистецтва.

Дисципліна забезпечує набуття наступних загальних і спеціальних фахових компетентностей:

загальні компетентності:

- ЗК2** Здатність зберігати і примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- ЗК5** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 6** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 7** Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 8** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 14** Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципів неприпустимості корупції та будь-яких проявів недоброчесності.

Спеціальні компетентності:

- СК1** здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища.
- СК2** Здатність володіти основними класичними і сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки.
- СК 5** Здатність генерувати авторські інноваційні пошуки в практику сучасного мистецтва.
- СК6** Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.
- СК8** Здатність проводити аналіз та систематизацію зібраної інформації, діагностику стану збереженості матеріально-предметної структури твору мистецтва, формулювати кінцеву мету реставраційного втручання.

СК9 Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.

СК 11 Здатність проводити сучасне мистецтвознавче дослідження з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

За результатами вивчення курсу «Експертиза творів мистецтва» студент повинен отримати наступні результати навчання:

ПРН2 виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

ПРН3 Формувати різні типи документів професійного спрямування згідно з вимогами культури усного і писемного мовлення.

ПРН4 Орієнтуватися в розмаїтті сучасних програмних та апаратних засобів, використовувати знання і навички роботи з фаховим комп'ютерним забезпеченням (за спеціалізаціями).

ПРН5 Аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел.

ПРН8 Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти (як джерела творчого натхнення) для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи, культурно-мистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу.

ПРН9 Застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід.

ПРН10 Володіти основами наукового дослідження (робота з бібліографією, реферування, рецензування, приладові та мікрохімічні дослідження).

ПРН11 Визначати мету, завдання та етапи мистецької, реставраційної та дослідницької діяльності, сприяти оптимальним соціально-психологічним умовам для якісного виконання роботи.

ПРН15 Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення дисципліни відводиться 120 години/ 4 кредити ECTS, з них 60 годин – самостійної роботи.

Навчальна дисципліна «Експертиза творів мистецтва» складається з 2 модулів, які містять 2 розділи, пов'язані між собою змістовими складовими.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми розкриваються шляхом проведення лекційних та практичних занять. Самостійна робота здобувача спрямована на закріплення практичних умінь і навичок та розширення обсягу лекційних тем. Зміст самостійної роботи складає пошук додаткової інформації та її аналіз, формулювання запитань з проблемних питань за темами дисципліни в контексті власної практичної професійної діяльності.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Формою контролю є залік. Для отримання заліку потрібно успішно пройти рубіжні етапи контролю у формі поточних і підсумкових, (модульних) перевірок успішності навчання та якості отриманих умінь і навичок.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національн а	Бали	ЕСТ S	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	А	A+ 98–100	задовільно	64–74	D
			A 95–97		60–63	E
			A- 90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B		незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C				

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Під час занять слід уникати роботи із програмами і пристроями використання яких не входить у завдання навчального процесу. За необхідності студент має можливість залишити заняття повідомивши про це викладача (окрім підсумкового тестування).

Вітається формулювання проблемних запитань, самостійний пошук і аналіз інформації з питань професійної діяльності. Під час проведення відеоконференції учасники повинні увімкнути камеру та бути представлені власним прізвищем та ім'ям.

З поважних причин викладач може перенести заняття на інший день за попередньою домовленістю із студентами та адміністрацією навчального закладу.

Про зміни часу та місця проведення занять за розкладом викладач інформує здобувачів через месенджер.

Форс-мажорні питання вирішуються шляхом обговорення проблеми із викладачем у месенджері, за необхідності для вирішення проблеми може бути залучено керівництво Академії. Про наявність проблемних питань студент повідомляє викладача у месенджері протягом тижня.

Спілкування між викладачем і студентами здійснюється у загальному груповому чаті. Приватні повідомлення дозволені з питань які стосуються сімейних обставин або здоров'я студента.

Міжособистісна відповідальність. Особисті погляди викладача і здобувачів вищої освіти не повинні впливати на коректність спілкування. Викладач і здобувачі освіти мусять докласти спільних зусиль для створення комфортних умов у процесі навчання. Викладач повинен сприяти безпечному і комфортному навчанню особам із особливими потребами. Про наявність таких осіб викладача повідомляє староста групи у приватному повідомленні.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАННЯ

Питання занять, які пропущені з поважних причин, студент опановує самостійно з можливістю отримати консультаційну допомогу викладача за попередньою домовленістю. Питання занять, які пропущені без поважних причин, студент опановує самостійно. У разі

відсутності або запізнення слід попередити викладача телефоном або повідомленням у месенджері до початку заняття.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, статтях, при складанні заліку тощо). Якщо під час рубіжного контролю або заліку помічено списування, студент втрачає право отримати бали за тему, або на розсуд викладача отримує інший перелік контрольних питань.

Корисні посилання: <https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>

<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗКЛАД КУРСУ

№ з/п	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин
1	Розділ 1. Тема 1.1	лекція	Консерваційні та реставраційні матеріали та правила їх застосування. Основні вимоги, які визначають їх застосування (інертність по відношенню до матеріалів оригіналу, оборотність, фізико-хімічна близькість до структури авторського матеріалу).	2
2		практичне заняття	Властивості сучасних консерваційних і реставраційних матеріалів.	2
3	1.2	лекція	Органічні речовини як розчинники в реставраційній практиці. Класифікація, властивості, характеристика окремих речовин і сумішей.	2
4		практичне заняття	Особливості використання розчинників в роботі реставратора.	2
5	1.3	лекція	Художні пігменти, їх класифікація.	2
6		практичне заняття	Властивості окремих представників основних груп пігментів.	2
7	1.4	лекція	Адгезиви, загальна характеристика, класифікація. Природні і синтетичні адгезиви.	2
8		практичне заняття	Властивості органічних адгезивних матеріалів.	2
9	1.5	лекція	Неорганічні і адгезивні матеріали.	2
10		практичне заняття	Властивості неорганічних адгезивних матеріалів.	2
11	Розділ 2 тема 2.1	лекція	Деревина як матеріал, її види, властивості	2
12		практичне заняття	Визначення видів деревини. Реставрація виробів з деревини.	2
13	2.2	лекція	Папір, види паперу, технологія отримання, властивості.	2
14		практичне заняття	Реставрації виробів з паперу.	2

15	2.3	лекція	Тканини види тканин, технологія отримання, властивості.	2
16		практичне заняття	Реставрації виробів з тканин.	2
17	2.4	лекція	Шкіра види шкіри, технологія отримання, властивості.	2
18		практичне заняття	Реставрації виробів зі шкіри.	2
19	2.5	лекція	Скло види скла, технологія отримання, властивості.	2
20		практичне заняття	Реставрації виробів зі скла	2
21	2.6	лекція	Кераміка, її види і технологія виготовлення керамічних виробів.	2
22		практичне заняття	Реставрація керамічних виробів.	2
23	2.7	лекція	Камінь, класифікація і властивості основних видів каменю використовуваних у створенні творів мистецтв.	2
24		практичне заняття	Реставрація виробів з каменю.	2
25	2.8	лекція	Гіпс, способи отримання і властивості.	2
26		практичне заняття	Реставрація виробів з гіпсу.	2
27	2.9	лекція	Метали і сплави, властивості металів і сплавів.	2
28		практичне заняття	Реставрація металів і сплавів.	2
29	2.10	лекція	Корозія металів, захист металів від корозії.	2
30		практичне заняття	Дослідження властивостей металів і сплавів.	2

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Тема	Форма контролю	Бали
1.1-1.5	Підсумковий тест	0–45
2.1-2.10	Підсумковий тест	0–45
3	Поточний контроль	0–10
	Всього балів	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Бали			Критерії оцінювання
	0–20	0–40	
A+	20	40	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали та приклади за темою. Відповів на додаткові питання. Розширив роботу до рівня тез до конференції. Подача акуратна, без помилок
A	17–19	37–39	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали за темою. Подача акуратна, без помилок
A-	16	36	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, подача акуратна, без помилок

В	12–15	32–35	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив декілька незначних помилок
С	8–11	22–31	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив значні помилки, є невеликі проблеми з форматуванням
D	4–7	10–21	Студент не в повному обсязі опанував матеріал теми, робота виконана на недостатньому рівні із значними недоліками (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, відсутність творчого підходу тощо), наявні проблеми з форматуванням
Е	1–3	1–9	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал теми, виконана робота має багато значних недоліків (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, невідповідність завданню, невчасна подача виконаної роботи, неохайність подання тощо).
	0	0	Пропуск рубіжного контролю

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

Передбачено нарахування балів за активність студента під час практичних занять (3), підготовка тез доповіді на конференцію (до 8) або статті за темою дослідження (8-10). Максимальна кількість балів 10.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Навчальна література та методичні рекомендації

1. Вєдь М.В. Методичні рекомендації на тему: Дослідження мінеральних пігментів живопису методом мікрохімічного аналізу. - Х.: ХДАДМ, 2012. – 36с. 2012..
2. Володіна О.П., Горбатюк М.В., Слизький А.Ю. Реставрація, ремонт, брошурування та опрацювання документів з паперовими носіями : метод. рекомендації / Укрдержархів, УНДІАСД; – К., 2012. – 44 с.
3. Волошинець Владислав, Бєвз Микола. Реставраційне матеріалознавство. навч. посіб. - Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2017. - 124 с.
4. Дзендзелюк Л. С. Пергамент: виготовлення, властивості, реставрація. - Львів : ЛННБ України ім. В. Стефаника, 2015. - 77 с.
5. Ковальов Ю.С. Методичні рекомендації на тему: «Реставрація виробів із шкіри» - Х.: ХДАДМ, 2009. – 20 с.
6. Ковальов Ю.С. Методичні рекомендації на тему: «Хімічні матеріали для збереження та реставрації чорних металів». - Х.: ХДАДМ, 2010. – 26с.
7. Краснова Тетяна. Дослідження, реставрація і зберігання музейної кераміки. - Опішне : Українське Народознавство, 2017. - 463 с.
8. Мінжулін О. І. Реставрація творів з металу: Підруч. для студентів вищ. худож. навч. закл. — К.: Спалах, 1998. — с. 232: іл.
9. Мінжуліна Т. В. Дослідження й реставрація музейного текстилю - К. : Українське агенство інформації та друку "Рада", 2005. - 176с.
10. Сланський Б. Техніка живопису та реставрації. - К. : Мистецтво, 2009. - 304 с.
11. Титов М.Ф. Техніка і технологія темперного жовткового іконопису: Навчальний посібник.- К.:BONA MENTE – 2005. 96 с.-23іл.
12. Тимченко Т. Р. Методи захисту основ станкового живопису (історія та сучасні технології): навч. посіб.; - Київ : Задруга, 2015. – 96с.

Додаткова література

1. Дзендзелюк Л. С., Льода Л. М. Підготовка пам'яток писемності та друку до реставрації: матеріали, лабораторні дослідження. - Л. : Львів. нац. наук. б-ка України ім. Василя Стефаника, 2012. - 133 с.
2. Горбань Юрій. Консервація і зберігання документів. - Київ : Ліра-К, 2020. - 155 с.
3. Задорожнюк М. М. Реставраційні та палітурні роботи у бібліотеках; Харківська держ. наукова бібліотека ім. В.Г.Короленка. - Х. : 2003. - 58 с.
4. Луць С. Основи ювелірного мистецтва : навч.-метод. посіб. - Кам'янець-Подільський : Панькова А. С., 2022. - 151 с.
5. Настанови щодо виконання ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятках архітектури та містобудування. - Київ : Мінрегіон України, 2016. 50 с.
6. Розумна Л. Дослідження, реставрація та консервація пам'яток культури на папері і пергаменті: наук. б-ка ім. В. Стефаника; - Л. : [б.в.], 2000. - 106 с.
7. Рясная Т. М. З історії реставрації стінопису Софії Київської [Текст] : [монографія] / Нац. заповідник "Софія Київ.", НДІ "Св. Софія". - Київ : Нац. заповідник "Софія Київ.", 2018.
8. Серджіо Кало Реставрація каменю, настінних розписів та мозаїк. Вступ до технічного та методологічного синтезу. - Київ : Фенікс, 2016. - 137 с.
9. Стасюк О. С., Мельник В. А. Твори мистецтва зі штучного каменю: матеріали, технології, основи реставрації. : навч. посіб. /; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2017. - 122 с.
10. Чень Л. Я. Основи наукових досліджень у реставрації пам'яток архітектур;. - Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2016. - 151 с